

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 90 K, na $\frac{1}{2}$ strani 60 K, na $\frac{1}{3}$ strani 30 K, na $\frac{1}{4}$ strani 15 K in na $\frac{1}{8}$ strani 8 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta. Vsaka vrsta v »Malih naznanilih« stane 30 h.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 23. V Ljubljani, 15. decembra 1916. Letnik XXXIII.

Obseg: Poziv na kmetovalce. — Kako stojimo s prehrano prebivalstva in z razdelitvijo živil? — Vojne naredbe. — Vprašanja in odgovori. — Kmetijske novice. — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmet. družbe kranjske. — Inserati.

Noben dosedanji ud c. kr. kmet. družbe ne sme z novim letom odstopiti; dolžnost vsakega celo je, pridobiti mnogo novih udov!

Vojna bo končana

In potem bo po sklenjenem miru razumen kmetijski stan najvažnejši sloj prebivalstva v državi. Vojna je gorje, a je vendarle marsikomu odprla oči in zato je izborna vzgojiteljica.

Med vojno se je šele prav spoznala zaostalost našega kmetijstva, ki jo z vsemi silami **moramo** odpraviti in kmetijstvo privedi na tisti višek, ki je potreben kmetovalcem v prid in državi v korist. Hude rane, ki jih je prizadela vojna vsemu narodnemu gospodarstvu, bo najhitreje celilo umno in razumno kmetijstvo.

Naloga c. kr. kmetijske družbe kranjske je: delati med našim narodom kmetijstvo umno in razumno.

To nalogo je naša družba že doslej skozi **poldrugo stoletje** vestno vršila; tega ni treba dokazovati, saj to vsepovsod spričujejo dejanski uspehi.

Važnost delovanja c. kr. kmetijske družbe kranjske bo po vojni še veliko večja in slabo se bo godilo kmetovalcu, ki ne bo njen ud, če bo sameval brez strokovne zaslombe, brez navodil in pouka, česar se vse pri naši družbi v polni meri najde.

Leta 1917. praznuje c. kr. kmetijska družba kranjska svojo stopetdesetletnico,

kot najstarejša avstrijska kmetijska korporacija, in sicer v takem položaju, s kakršnim se ne more ponasati nobeno drugo enako sestrinsko društvo; **zato smatraj vsak zaveden slovenski kmetovalec za čast, ki mu donaša tudi gmotne koristi, biti ud naše družbe!**

Vé gospodinje, ki imate svoje može pri vojaki in ki že sedaj v svojem razširjenem delokrogu iščete nasvetov in pomoči pri družbi, ste namestnice svojih odsotnih soprogov, zato boste v njih

duhu ravnale, če skrbite, da redno prihaja „Kmetovalec“ v Vašo hišo, ki bo vrnivšemu gospodarju spričeval Vašo skrb za dom in ki ga bo pozdravil kot staroznani in zvesti vodnik v svojem starem poklicu.

Družbi se ne gre za borno udnino, ki je pravzaprav le znak članstva, ampak za **veliko število udov**, ki bodo njenemu delovanju sledili, ter v skupnem delu in naporu

skrbeli za procvit našega kmetijstva ter za svoj gmotni uspeh.

Ostanite dosedanji udje **zvesti** svoji stanovski družbi in dovedite ji **na tisoče novih udov**; s tem boste spričevali svojo stanovsko zavest in obenem pomagali družbi vršiti njeno lepo nalogo

dvigniti slovensko kmetijstvo do tistega viška, ki je pri nas sploh mogoč,

da se bomo lahko brez sramu kosali z drugimi kmetovalci probujenih dežel, ki nam sedaj zaničljivo očitajo našo zaostalost.

Kako stojimo s prehrano prebivalstva in z razdelitvijo živil?

I.

Ustanovitev urada za prehranjevanje prebivalstva.

Z ministrsko naredbo z dne 13. novembra t. l., drž. zak. št. 383., se je v Avstriji ustanovil urad za prehranjevanje prebivalstva, ki je sicer podrejen ministrskemu predsedniku, toda predsedništvo tega urada je skoraj samostojno, ima iste pravice kakor kako ministrstvo in sme izdajati svoje naredbe, ki imajo zakonsko veljavo enako ministrskim. Večino izvršitev tozadevnih naredb, ki so doslej spadale v področje raznih ministrstev in ki so bile zaradi te raztresenosti velika ovira smotrenemu delovanju, spadajo sedaj izključno v področje novega urada. Tako smo prišli končno vendarle do neke enotnosti in smotrenosti, dasi v marsičem prepozno, a sedaj se vendarle da še tisto rešiti, kar je mogoče. Predsednikom tega urada je imenovan Oskar Kokstein, ki je bil doslej podpredsednik deželne finančne direkcije na Dunaju. Predsednik Kokstein, ki ima kot tak ministrsko moč, je na glasu izbornega in strogega uradnika, dobrega organizatorja in moža, ki je zmožen spraviti tisto v pravi tir, kar je zaželeno. Predsednik tega novega prepotrebne urada je že izjavil, da bo z vso strogostjo pazil na enakomerno in pravično razdelitev vseh reči, ki so potrebne za prehrano prebivalstva in bo z vso strogostjo zasledoval v svrhu navijanja cen nakupičene zaloge, ter ne bo dopuščal nikakega dviganja sedaj veljavnih cen, ampak bo celo skušal cene za živila zniževati. Prav tako! Toda samo to delovanje bi bilo enostransko in ne bo imelo zaželenega uspeha, če novo ustanovljeni urad za prehranjevanje prebivalstva ne bo še z veliko večjo silo deloval na ohranitev in zvišanje kmetijskega pridelovanja tem potom, da tudi kmet dobi tisto, kar mu gre in da se kmetsko delo smatra enako važno delu vojaka v bojni črti. Če ni zadostnih zalog v vseh državah, ki se vojujejo, naj se nikar ne govori o letošnji in lanski slabi letini po celem svetu, ampak naj se vendar končno resnico pripozna, da doma ostali kmetovalci in njih slabotni pomočniki ob slabem obdelovanju in nezadostnem gnojenju niso bili zmožni toliko pridelati pri najboljši letini, kakor v mirnih časih pri slabi letini. Če se kmetovalecem pravočasno ne priskoči na pomoč, bomo stali danes leto še pred večjimi skrbmi.

II.

Poziv kmetskim posestnikom.

Posestnike, ki imajo oddati žito Žitnemu zavodu, opozarja podpisani zavod, da se prevzemne cene za žito po 15. decembru 1916 znižajo za 2—3 krone pri 100 kg. Tako n. pr. prejme kmetovalec, ki odda predpisano pšenico do 15. decembra, plačano po K 38.—, tisti pa, ki jo bo oddal po 15. decembru, pa bo prejel le K 35.— za 100 kg. V lastnem interesu vsakega posameznega kmetovalca torej je, da odda dolžno množino žita do 15. decembra.

Posestniki naj se nikar ne zanašajo, da jim morda žita ne bo treba oddati. Dovozi žita iz drugih dežel so se letos v primeri z lanskim letom znatno skrčili in mora vsaka kronovina skrbeti, da spravi sama kolikor mogoče več žita skupaj. Zato je gotovo, da bo smel vsak posestnik obdržati zase res samo toliko, kolikor potrebuje za seme in kolikor mu gre po zakonu za prehrano njegove družine, medtem ko bodo morali posestniki ostalo žito na vsak način oddati. Stvar je nadvse resna. Če bi se namreč posestniki protivili, oddati po zakonu preostale in od oblasti predpisane množine žita, kakortudi fižola in krompirja, **potem bi se morala izvršiti oddaja s pomočjo oborožene sile.**

Poljedelci, žene in starčki! Vsak Vam prizna Vaš izredno velik trud, ki ste ga imeli, da ste posejali, poželi in spravili letino; tudi množina žita, ki Vam je odmerjena po zakonu za lastno prehrano, je priznana skromna, a priznajte tudi Vi, da mora vojak, uradnik, obrtnik, tovarniški delavec in kajzar tudi dobiti svoj vsakdanji kruh, ki gotovo ni boljši in večji kot Vaš. Kmetovalci, storite torej tudi Vi, ki ste ostali doma, svojo patriotično dolžnost, ki jo zahteva od Vas domovina v težkih časih, dajte, da se skromno prežive tudi drugi stanovi ter oddajte po zakonu preostale in od oblasti zahtevane množine žita, fižola in krompirja komisijonarjem Žitnega zavoda rajše prostovoljnimi kot nasilnim potom.

V Ljubljani, dne 25. novembra 1916.

Zavod za promet z žitom ob času vojne, podružnica v Ljubljani.

Za vladnega komisarja:

Dr. Lukan m. p.

Ravnatelj:

Jovan m. p.

III.

Beseda našim kmetovalecem!

Predstoječi rezki poziv ste torej prebrali. C. kr. kmetijska družba kranjska, kot zastopnica kranjskih kmetovalcev, je že 15. oktobra t. l. v 19. številki tega svojega uradnega glasila objavila posebni oklic na vse

kmetovalce, katerega namen je bil svariti in s primernimi besedami, ki ne žalijo kmeta-trpina, ga klicati k svojim domorodnim dolžnostim. V tem svojem oklicu ni družba nikogar žalila in je celo izrecno poudarjala, da se samoobsebi umevno popolnoma zanese na pošteno ravnanje svojih udov. Navzlic temu je kmetijska družba dobila vsepolno podpisanih in nepodpisanih ugovorov proti temu svojemu oklicu, kar jasno znači, da je še mnogo takih, ki ne pojmi resnosti časa. Od nikogar se več ne zahteva, kakor določujejo ministrske naredbe; v sili se bo morda celo moralo iti preko njih. Kmetijska družba vrši svojo dolžnost kmetovalce ščititi mnogokrat v veliko večji meri kakor sme in kakor je ljubo tistim, ki imajo večjo moč kakor družba.

Za svoje delovanje v prid kmetijstva pa družba ne zasluži nikakega očitania; morda noben kmetijski zastop v Avstriji v prid kmetovalcev tako rezko ne nastopa, kakor ravno naša družba, ki je v vseh pogledih popolnoma nezavisna. Kmetijska družba svari, ker dobro vé kaj še pride in ona le želi, da se ne urešničijo pretenja napram kmetovalcem, ki od dnedodne glasnejše postajajo. Prevdarite, kaj hočemo reči.

IV.

Aprovizacija mesta Ljubljane.

V torek, 28. novembra t. l. je bila seja ljubljanskega občinskega sveta, pri kateri se je prav obširno razpravljalo tudi o aprovizaciji mesta Ljubljane. V naslednjih vrstah objavimo govor mestnega podžupana g. dr. Trillerja, in sicer le v toliko, kolikor zanima naše kmetovalce sploh in ne da bi iz tega govora vzeli tiste poedine stavke, kar bi moglo dati besedam g. podžupana drugačni pomen.

Govor je v izlečku tale:

Slavni občinski svet!

V soboto ste čitali vsi poziv „Žitnega prometnega urada“ na kmetijsko prebivalstvo, v katerem ta urad v nujnih besedah pozivlja kmete, da naj se vendar že enkrat izlepa dajo pregovoriti, da dajo mestnemu prebivalstvu brez sile, kar jim velevali oddajati zakon.

Ta poziv je napravil mučen vtis v tistih krogih mestnega prebivalstva, ki se bore danes z največjimi težavami, ki bije danes najtežji boj za svoj telesni obstanek, ki jim je od dnedodne težavnejši. Ta poziv je moral zopet izzvati prepričanje, da

večina kmetijskega prebivalstva še ni prežeta čuta socialne solidarnosti,

ki je absolutno potreben, če hočemo vztrajati v tej silni borbi in priti do zmagovitega konca. Slaba tolažba nam je v tem oziru, da vidimo našega kmeta v družbi tovarišev iz cele Avstrije in cele Nemčije. Če namreč čitate nemške liste, boste naleteli na isto pritožbo, da velike živilske kalamitete ne more biti krivo že danes splošno vsestransko pomanjkanje, marveč je tej kalamiteti kriva obžalovanja vredna — rekel bi —

pasivna resistenca velikega dela poljedelskega prebivalstva.

Pa saj se do čuta solidarnosti ni povzpela niti tista največja agrarna družba, ki se imenuje

ogrsko kraljestvo.

(Pritrjevanje iz vseh treh klubov.)

To neoporečno dejstvo se mora enkrat pribiti, saj je tudi širom sveta znano.

Tem bolj neprijetno nas zadeva to nagajivo zadržavanje našega kmetijskega stanu, — in tudi tega ne gre zamolčati, — ker je ravno kmetijski stan oni, ki je najmanj trpel vsled gospodarskih posledic vojne. Svoje pridelke oddaja kmečko prebivalstvo danes za 100 do 300 % draže kakor pred vojno. In dočim sem imel pred nekaj časom priliko reči, da bi bila polovica mestnega prebivalstva vesela, če bi mogla živeti tako, kakor eden zadnjih naših kmetov, lahko rečem danes, da bi bile tri četrtine mestnega prebivalstva srečne, če bi mogle živeti, kakor kmetško prebivalstvo. (Pritrjevanje.)

Kako se danes godi kmetu, o tem nam kažejo jasno sliko naši denarni zavodi. (Glasno pritrdjevanje vseh treh strank.) Zato pa bi bil moral biti poziv onega urada na kmetovalstvo sestavljen v še mnogo bolj ostrih besedah, saj je prokleta dolžnost kmetijstva, da stori svoje obveznosti napram onim mestom, ki bore danes mnogo težji boj za svoj telesni obstanek in so odvisna od kmeta, napram onim mestom, ki danes nosijo

desetkrat težje gorje gospodarske vojne, kakor kmet.

In tudi to je treba javno povedati, saj je znano to po vsej naši domovini, da tako ne gre naprej. Tako postopanje kmetijskega prebivalstva ogroža obstoj mestnega življa. Zato je naša zahteva, da

kmet stori svojo dolžnost,

kakor mora storiti svojo dolžnost vsak državljan in vsak stan v državi.

Še enkrat naglašam, da mizerije v mestih ni krivo splošno pomanjkanje, marveč je kriv velik del kmetijskega prebivalstva in poleg tega današnja naša desorganizacija, ki še vlada na aprovizacijskem polju.

Že pri kruhu in moki ni vse, kakor bi moralo biti. Vsi vemo, da je Kranjska, kar se tiče pridelovanja žita, pasivna, da je bila vedno navezana na dovoz. Nekaj se je pa vendar pridelalo in tako malenkostne niso mogle biti množine, kakor se danes izkazujejo. Pravijo, da je bila letina slaba, toda tako slaba letina ni mogla biti, da bi morali trpeti pomanjkanje že danes, komaj

dva meseca po žetvi.

Bili smo prisiljeni reducirati množino kruha na najmanjše še mogoče porcije, o moki za kuho že skoraj govora biti ne more, in vendar

niti ti skromni koščki kruha niso zagotovljeni!

Poleg tega pa je gotov izdelek žita največje važnosti za stare ljudi in otroke.

To je zdob! Danes je mestna aprovizacija v položaju, da razpolaga s tako malenkostnimi množinami, da je morala omejiti oddajo zdroba samo na otroke pod 4 leti, in niti za otroke nimamo zdroba zagotovljenega za nekaj tednov.

Pa kljub vsemu temu bi še potrpehli. Toda mesto stoji danes še pred drugim krutim dejstvom, še mu grozi občutno pomanjkanje na takih živilih, katerih je bilo na Kranjskem vedno dosti, ki so se izvažala v druge dežele. To je

kričeča krivica!

Mi nimamo danes ne krompirja, ne fižola, ne prosa, ne ajde, ne jajec, in vendar je bilo tega vedno dovolj na Kranjskem, rečem — vedno v izobilju! Tudi letos je teh živil na Kranjskem toliko, da je pomanjkanje popolnoma nepotrebno in neupravičeno.

Izgovor, da armada toliko potrebuje, ne drži. Samoobsebi umevno je, da moramo dati armadi, kar potrebuje,

toda splošno znano je tudi, da armade proti Italiji ne živi samo naša dežela, marveč da dobiva živila tudi od drugod, iz drugih dežel, ki so bolj založene. Armada torej ne more biti tista, ki je pobrala ves krompir, da ga za nas v mestu ni. Kriva je organizacija, ki dopušča, da

Kranjska nosi vse breme aprovizacije Trsta.

Aproviziranje Trsta samo iz Kranjske je velika krivica, proti kateri smo že opetovano protestirali.

Obsebi je umevno, da mora dobivati Trst živila, da ne gre Trsta izstradati, ni pa obsebi umevno da mora

lakote poginiti Ljubljana

zaradi Trsta, ni obsebi umevno, da mora nositi Kranjska vse to breme. Toliko čuta solidarnosti smemo zahtevati, da prispevajo k aprovizaciji Trsta tudi druge bogatejše dežele. Najmanj, kar moramo zahtevati, je, da se mora glede živil, ki jih imamo mi v izobilju, poleg armade v prvi vrsti upoštevati domača dežela, potem šele je dopustno, da se to blago izvaža tudi iz dežele.

Kakšen pa je faktični položaj? Glede krompirja vlada danes v Ljubljani skrajna nezadovoljnost in mestna aprovizacija mora slišati trpke pritožbe, tako da je prisiljena, javno povedati tu s tega mesta, kako je s preskrbo s krompirjem.

Žitni prometni urad je obljubil do 15. novembra najmanj 300 vagonov krompirja za razdelitev med ljubljansko prebivalstvo. Nadalje je določil za rezervo nadaljnjih 100 vagonov za tisti mrzli čas, ko dovoz z dežele ne bo mogoč. Toda to so ostale samo obljube.

V resnici smo dobili do danes le 120 vagonov krompirja in mestna aprovizacija nima v rezervi nobene vreče in niti vsem okrajem ni mogla dati po 60 kilogramov krompirja na osebo.

Merodajna mesta pa pravijo narobe, da zadostuje za vsakega prebivalca na dan 300 g krompirja.

Pri zeleni mizi na Dunaju to lahko napišejo, toda oni, ki ne more kupiti mesa, drugih živil pa ne dobi, ne more vedeti, kako bo ob takih hrani živel. Ali je mogoče živeti ob 300 gramih krompirja in 150 gramih kruha, o tem si na Dunaju niso belili glave. Jaz kategorično izjavljam, da delavec s tem ne more izhajati. Mi smo opozarjali na to in pripovedovali, da ob novem letu tri četrtine Ljubljanec ne bo imelo krompirja, vse zaman. Komaj je bila končana razdelitev, že se je pokazalo pomanjkanje. Vsi ste lahko videli vrsto ljudi pred vojno prodajalno, kjer se razdeljuje ona malenkost krompirja, ki ga še imamo.

Obljubilo se nam je potem za prvo polovico decembra še 60 vagonov krompirja vsaj za največjo silo. Jaz vam dam to obljubo na znanje! Če se ne izpolni, ni temu kriva mestna aprovizacija in

odklanja mestna aprovizacija vsako odgovornost za to, kar se mora potem zgoditi. Nič boljše ni s fiziologom.

Z največjo težavo smo dosegli, da smo dobili za najnujnejše 2 vagona fižola in prišlo je tako daleč, da smo morali omejiti oddajo fižola tako, da dobi ena stranka, to je ena rod-bina samo eno polovico kilograma fižola.

Tudi v tem pogledu je župan kar najbolj energično opozoril na neizpodbitne posledice takega postopanja. Končno po velikih težavah je dobil obljubo, da dobi mestna aprovizacija do 15. decembra 5 vagonov fižola in potem — če mogoče — še 10 vagonov fižola. Tudi to obljubo dajem na znanje.

Reklo se je, da se je potreba fižola izračunila na leto in osebo na samo 10 kilogramov. To je pri nas, kjer se ogromna večina prebivalstva živi ob fižolu, absolutno nezadostno.

Mestna aprovizacija je storila vse korake, da si priskrbi pravočasno živila, ki jih ne pridelujemo doma, toda vsi napori so ostali zaman, saj bi morali ravno ta živila dobiti z Ogrskega.

Ogrska pa ima neusmiljeno srce in je pustila svoje meje zaprte.

V.

Kakšna je resnica z ozirom na dejanske razmere na Kranjskem?

Zgoraj objavljeni govor g. podžupana dr. Trillerja v ljubljanskem mestnem občinskem svetu je bil objavljen po listih. Nas zelo veseli, da se je razveljavilo načelo, po katerem se doslej o teh rečeh sploh ni smelo javno razpravljati, toda pravica zahteva čuti tudi drugo plat zvona, zato nam bo menda dovoljeno javno ugovarjati nekterim neupravičenim očitanjem napram našim kmetovalcem.

Mi se vobče ne strinjamo s slogom poziva „Zitnega prometnega urada“, ki ga tudi zgoraj priobčimo, toda ta poziv ne reče ne posredno in ne neposredno „da naj se kmetje vendar že enkrat izlepa dajo pregovoriti, da dajo mestnemu prebivalstvu brez sile, kar jim vелеva oddajati zakon“. Mi nikakor ne zagovarjamo neznatno število nekternikov, ki res prikrivajo prevelike zaloge, a odločno zavračamo splošno dolženje kmetov, kajti v resnici je že danes kranjsko kmetijsko prebivalstvo več oddalo, kakor je po zakonu zavezano oddati, in se celo v mnogih pokrajinah preveč terja. Če je ta poziv napravil mučni vtis med mestnim prebivalstvom, prihaja od tod, ker to prebivalstvo niti pojma nima o kranjski kmetijski produkciji. Zakaj se pa prebivalstvu sploh odkritosrečno ne pove, kako stojimo z zalogami živil, saj ni prav nič težkega na podlagi konkretnih števil podatki približno stanje?!

Če se odštejejo kranjski gozdi, obširni slabi pašniki in planine ter nerodovitni svet, se pride do zaključka, da je kranjska dežela z ozirom na obdelan kmetijski svet ena najbolj obljudenih v celi Avstriji in da je bila že odnekaj glede pridelka na krušnem žitu med najbolj pasivnimi in je v novjšem času še bolj postala, ker se je prebivalstvo na Kranjskem znatno pomnožilo in živinoreja pa glede količosti več kakor podvojila.

Na Kranjskem smo pridelali 69.874 ha povprečno v zadnjih letih letno

na 25.050 ha	225.914 q	pšenice
" 13.419 "	101.520 "	rži
" 13.483 "	175.186 "	turščice
" 17.922 "	75.515 "	ajde, pridelali smo torej vsega

krušnega žita 578.135 q.

To so števila uradne žetvene statistike, ki so bila preugodna za normalne čase pred vojno in ki so sedaj prav gotovo veliko manjša, ker smo letos, ne zaradi slabe letine, ampak vsled veliko slabejšega obdelovanja in gnojenja pridelali znatno manj. Toda računamo vendarle s temi števili.

Pšenice, rži in ajde sejemo na hektar 200 kg in turščice 15 kg, kar znači porabe za seme 114.804 q. Od pridelanega krušnega žita odpade najmanj 5 % takega, ki ni za mletev, ampak le za pokladanje. Glasom deželnovalne naredbe sme kmetovalec od svoje turščice porabiti 60 % za pokladanje, torej od vsega pridelka 105.112 q. Po odračunanju semenskega žita, normalnega žitnega odpadka in turščice za krmo, ostane torej še za mlin okroglo 330.000 q. Sedaj sme kmet za svojo osebo in za svojce porabiti na dan 300 gramov krušnega žita. Takih kmetijskih ljudi, ki se sami preskrbujejo, je bilo meseca novembra t. l. na Kranjskem okroglo 250.000. Na vsako teh glav in celo leto pride torej na eno kmetisko osebo slabih 109 kg, ali na vse kmetisko

prebivalstvo v deželi za celo leto okroglih 273.000 g; ostane torej domačega kranjskega pridelka za ostalih 300.000 prebivalcev in za celo leto borih 600 vagonov. Meseca novembra je bilo na Kranjskem naštetih 110.000 prebivalcev, ki nimajo svojega pridelka, ki težko delajo in ki jim gre na dan 300 gramov žita, in 190.000 prebivalcev, ki ne kmetujejo in ki jim gre na dan 200 gramov žita. Teh 300.000 prebivalcev, ki niso kmetskega stanu, potrebuje na dan 790 g krušnega žita ali okroglo 8 vagonov. Kmetskemu prebivalstvu mora torej po zakonu preostati za celotno oddajo drugim slojem 600 vagonov, ki pa zadostujejo samo za $2\frac{1}{2}$ meseca.

Če se pa upošteva, da veliko ajde še ni omlatene in kar je je, še ni sposobna za mletev, da letošnja turščica sploh še ni porabna, potem končno skoraj nič ne ostane za oddajo 300.000 glavam od tistih slojev, ki se s kmetijstvom ne pečajo. Dejansko je bilo tako že pred vojno; kmetje s svojim domačim pridelkom niso mogli preskrbljevati s krušnim žitom drugo prebivalstvo niti do Vseh svetih, saj še sami niso izhajali in so kupovali ogromne množine ogrske moke, ki je bila lepša in cenejša kakor doma pridelana. Zastran krompirja lahko služimo z enako neugodnimi števili, če vrhu vsega še povemo, kako se je v jeseni s kranjskim krompirjem zapravljalo.

Potemtakem se ni prav nič čuditi, če komaj 2 meseca po žetvi manjka na Kranjskem domačega krušnega žita in krompirja; to je posledica naše majhne produkcije in kdor pozna razmere, ne bo tega kar splošno pripisoval nagajivosti in sebičnosti kmeta in ne bo klical po oboroženi sili.

Naj ta površni račun vsaj nekoliko ovrže krivico, ki se dela našemu kmetu z očitani, ki nimajo reelne podlage. Ne reagiramo na očitane o „nagajivem zadrževanju našega kmetskega stanu“, in prav odločno zavračamo očitane njegovih velikih dohodkov, češ da dobiva za svoje pridelke 100 do 300 % več kakor pred vojno; upoštevati je tudi glavni vzrok draginje, in sicer denarne razmere, ki smo jih v zadnji številki tega lista dovolj jasno obrazložili. Sicer pa pri žitu in krompirju, ki imata maksimalne cene, niso te cene napram onim pred vojno niti za 50 % povišane, kar je silno krivično z ozirom na sedanje produkcijske stroške in današnjo nakupovalno silo denarja. Večji kosmati zaslužek kmetov se popolnoma poravnava s pravim vzrokom draginje, končno je pa vendarle pasiven, ker mora za svoje obile potrebščine, ki jih v ogromnih množinah kupuje v prodajalnah, plačevati po 500 do 1000 % več kakor pred vojno. Težki so časi in ni lepo se tolažiti z zavračanjem krivde na druge stanove, zato vljudno prosimo, da se tudi kmetu tega ne očita, česar ni kriv. Naj se ne raztresajo pravljice o bogatenju našega kmetskega stanu, ki sedaj menda kar na debelo plačuje svoje dolgove. Sedanja kmetova zaloga denarja ni ničesar drugega, kakor v denar izpremenjena rodovitnost njegove zemlje, ki jo je desetletja delal in ta denar po vojni daleko ne bo zadostoval spraviti kmetije v isti stan, kakor so bile pred vojno. Res je plačal kmet precej višjih dolgov, a vknjiženih neznatno malo. Pomislite, da je kranjsko kmetijstvo obremenjeno z okroglo 150 milijonov kron vknjiženih dolgov in je razdolžitev za par milijonov kron popolnoma brezpomembna.

G. podžupan potrebuje enega faktorja ne ceni visoko in ga ne pusti veljati za izgovor. Naj si pusti predložiti podrobne številke odvzetih kmetijskih pri-

delkov prve tri mesece po letošnji žetvi, potem bo pač drugače sodil. Pustite preiskati s tisoči oboroženih vojakov sedanje naše zaloge krompirja pri kmetih in ne najdete ga več toliko, kolikor mu ga gre po zakonu zanj in za njegovo živino. Fižola so naši kmetje že toliko oddali, da bi ga vsakdo lahko dovolj imel, in če ga nima, ni kriv naš kmet, ampak tisti, ki hočejo, da pasivna Kranjska vzdržuje druge. Prosa, oziroma kaše je pri nas lahko že danes v izobilju, toda naj se skrbi, da kaša v deželi ostane in da se je dovolj naredi. Pri nas se jajca ne konservirajo, ampak sproti prodajajo, in zato ne more biti govora o kakih skritih zalogah. Kdo je vzrok, da se je letos toliko kokoši in piščancev poklalo? Danes imamo v deželi komaj polovico tiste množine kokoši kakor pred vojno, ki brez pokladanja zrnja, kar je po zakonu seveda prepovedano, ne neso dovolj in pozimi pa sploh ne. Dežela je hermetično zaprta pred izvozom jajec, kmet jih ne hrani, ker bi se mu pokvarila, torej kje so? Cele pokrajine iz Dolenjske morajo ves svoj preostanek na jajcih dati v Ljubljano, in vendar ni v Ljubljani jajec. Kje tiči vzrok, je znano, in g. podžupan ga tudi pozna. Mlekarstvo se je v zadnjem desetletju pred vojno na Kranjskem silno dvignilo; mleka smo imeli v izobilju, da smo ga lahko v ogromnih množinah eksportirali. Mari kmet morda tudi mleko skriva? Molznih krav imamo še vedno toliko kakor pred vojno, a te krave vsled pomanjkanja primernih krmil samo ob senu ne dajejo niti tretjino tiste množine mleka kakor pred vojno. Kuga slinovka, ki kar naprej razsaja v ljubljanski okolici, pobere na dan na tisoče litrov mleka. Brez živinoreje ni kmetijstva; živini se pa ne da dopovedati, da je sedaj vojna in da mora hude čase prebiti, prenesti in gobec držati. Kokoši neso jajca, krave molzejo in prasiči se debele pa le tedaj, če dobivajo tisto, kar jim gre; ker tega ne dobe, zato ni jajec, ni mleka in ne masti.

Dalo bi se še marsikaj reči, a zaenkrat bodi dovolj. G. podžupan je v svojem govoru marsikaj upravičeno grajal, toda grajanim nedostatom ni kriv naš kmet in če smo z nekterimi opazkami odgovorili na njegov govor, je vzrok, ker iz njegovega govora le preveč zvane neutemeljena in neupravičena očitanja napram našemu kmetu, ktereza zagovarjati je naša dolžnost vselej takrat, kadar se mu dela krivica.

VOJNE NAREDBE.

Ukaz c. kr. deželnega predsednika na Kranjskem

z dne 28. novembra 1916, št. 36.344.,

o uporabi koruze in prosa za setev in krmljenje.

Na podlagi pooblastila, ki ga je dalo poljedelsko ministrstvo sporazumno z ministrstvom notranjih zadev, se v zmislu §§ 4. in 8. ministrske naredbe z dne 15. julija 1916, drž. zak. št. 220., zaukazuje:

§ 1.

Za seme in krmljenje smejo kmetovalci od koruze, ki so jo pridelali v lastnem gospodarstvu, porabiti sledeče množine:

- a) od posetvene ploskve koruze do vsehvi 1 ha 60 % celega pridelka;
- b) od posetvene ploskve koruze, znašajoče več kot 1 ha do vsehvi 3 ha 50 % celega pridelka;
- c) od posetvene ploskve koruze nad 3 ha 40 % celega pridelka.

§ 2.

Od prosa, pridelanega v lastnem gospodarstvu, porabiti smejo kmetovalci eno tretjino za seme in krmljenje.

§ 3.

Kmetovalci, ki se v §§ 1. in 2. določenih pravic za krmljenje in sctev ne poslužijo docela, so dolžni, ponuditi in prodati preostale množine tam navedenega sadeža Vojnemu prometnemu zavodu za žito, če ne potrebujejo teh množin za dopolnitev onih množin, ki jim pristojajo po uporabnih predpisih za človeško prehrano.

§ 4.

Pravna opravila, ki nasprotujejo tej odredbi, so ničeva.

§ 5.

Prestopki tega ukaza se kaznujejo po določilih § 11. ministrske naredbe z dne 5. julija 1916, drž. zak. št. 220.

§ 6.

Ta ukaz dobi moč z dnevom razglasitve.

C. kr. deželni predsednik:

Henrik grof Atlems s. r.

Ureditev prometa z rdečo (črno ali štajersko) semensko deteljo.

Ministrska naredba z dne 24. novembra t. l., drž. zak. št. 396., urejuje promet s semensko rdečo deteljo. Ta naredba seveda ne velja za promet z drugim deteljinim semenom, zlasti ne s semenom lucerne.

Naredba slove:

§ 1. Pri nakupu in prodaji semena rdeče detelje avstrijskega pridelka se ne smejo v tuzemstvu prekoračiti naslednje cene:

Vrsta semena rdeče detelje	I.	II.	III.	IV.
	Maksimalna cena			
	za pridelovalce	za prvega kupca pri prodaji na doma vojne zveze (§ 2)	za ude vojne zveze	pri prodaji porabnikom
v kronah za 100 kg				
1. Čisto predenice, v plombiranih vrečah s povprečno porabno vrednostjo (80 %)	500	520	535	555
2. Ravnotako, čegar porabna vrednost ni pod 70 %	425	445	460	480
3. Očiščeno, toda ne popolnoma čisto predenice, z normalno porabno vrednostjo	425	445	460	480
4. Čisto predenice, v neplombiranih vrečah in brez jamstva za porabno vrednost	410	430	445	465
5. Neočiščeno predenice, (toda brez debeložrnatega predeničnega semena) in brez jamstva za porabno vrednost	400	420	435	455
6. Pomešano z debeložrnatno predenico z normalno porabno vrednostjo	325	345	360	380
7. Pomešano z debeložrnatno predenico, ne da se jamči za porabno vrednost	275	295	310	330

Te cene veljajo za 100 kg čiste teže na mestu, kjer se ima seme prevzeti, ali pri pošiljkih po železnici na odposiljaltelevi železniški postaji.

Če se seme proda na upanje, se sme zaračunati 6% letnih obresti.

§ 2. Deteljno seme pri pridelovalcu smejo nakupovati samo osebe, ki so pooblaščen od Vojne zveze za kupčijo z deteljinim semenom (§ 6.), ki ga pa smejo prodajati le udom te vojne zveze.

Od te določbe je izvzeta prodaja deteljnega semena od pridelovalca neposredno na porabnika, toda v tem slučaju ni prekoračiti maksimalne cene, določene v § 1., kategorije I.

Nakup deteljnega semena na Ogrskem, v Bosni in v Hercegovini, v zasedenih sovražnih pokrajinah in v inozemstvu sploh, prodaja tega semena doma ali v inozemstvu, je dovoljena le Vojni zvezi za kupčijo z deteljinim semenom po navodilih kmetijskega ministrstva.

§ 4. Lastnika deteljnega semena more deželna politična oblast pozvati, ga oddati vojni zvezi, izvzemši tistega, ki ga potrebuje doma za seme.

Če se lastnik semena temu pozivu upre, potem izreče deželna politična oblast dolžnost seme oddati in če treba oddajo prisiliti.

Cena semena pri prisilni oddaji določi deželna politična oblast z ozirom na določbe § 1. in po zaslišanju Vojne zveze za kupčijo z deteljinim semenom.

§ 5. Pošiljatve deteljnega semena sme železnica le tedaj sprejeti, če je voznemu listu pridejano transportno dovoljenje Vojne zveze za kupčijo z deteljinim semenom.

§ 6. Vse kmetijske organizacije in trgovci s semenom so združeni za čas veljave te naredbe v Vojno zvezo za kupčijo z deteljinim semenom, če imajo po veljavnih predpisih dogovor za pregledovanje semena s kako pregledno postajo, ki so v § 7. navedene.

§ 7. Kot pregledne postaje za seme je v naredbi 8. navedenih, a za Kranjsko pride v poštev le Kmetijsko-kemijsko preskušališče in Deželna pregledna postaja za živila za Kranjsko v Ljubljani.

§ 8. Trgovci s semenom in kmetijske organizacije, ki hočejo biti udje Vojne zveze za kupčijo s semenom, morajo do 10. decembra t. l. dokazati c. kr. kmetijskemu ministrstvu, da so v pogodbeni zvezi s kako po tej naredbi priznано semensko pregledno postajo.

Kmetijski minister more dogovorno s trgovinskim ministrom in po zaslišanju pristojne semenske pregledne postaje sprejeti v Vojno zvezo tudi druge upravičene trgovce in kmetijske organizacije. Če se sprejem v zvezo odbije, se ne navede nikakega vzroka.

§ 9. Vojna zveza za kupčijo z deteljinim semenom je juridična oseba. Na zunaj jo zastopa predsednik ali njegov namestnik, ki jih imenuje kmetijski minister dogovorno s trgovinskim ministrom.

§§ 10., 11. in 12. Ti paragrafi določajo delovanje te Vojne zveze, so torej važni le zanjo in ker ne brigajo kmetovalcev, se zato izpuste.

§ 13. Kupčije, ki nasprotujejo določilom te naredbe, so neveljavne. To velja tudi za kupčije, sklenjene, preden stopi ta naredba v veljavo, če še niso izvršene. Pravica do odškodnine, če se kupčija ni izvršila preden je ta naredba postala veljavna, ostane nedotaknjena. Kupčijo izvršiti, je pa tudi v tem slučaju prepovedano.

§ 14. Tiste, ki to naredbo prestopijo ali zraven pomagajo, kaznuje okrajno glavarstvo z denarno globo do 5000 K ali z zaporom do 6 mesecev. Trgovcem s semenom se more odvzeti tudi obrtno dovoljenje.

§ 15. Kmetijski minister more dogovorno s trgovskim ministrom tiste ude iz Vojne zveze za kupčijo z deteljnim semenom izključiti, ki ponovno kršijo to naredbo.

§ 16. Ta naredba postane veljavna 15. decembra 1916.

Vprašanja in odgovori.

Na vsa kmetijsko-gospodarska vprašanja, ki dohajajo na c. kr. kmetijsko družbo kranjsko ali na uredništvo „Kmetovalca“, se na delno odgovarja le v „Kmetovalcu“. Odgovori, ki so splošno poučni, se uvrste med „Vprašanja in odgovore“, na ostala vprašanja se pa odgovarja pisмено, če je priložena znamka za odgovor. Odgovarja se edino na vprašanja, ki so podpisana s celim imenom; brezimna vprašanja ali taka, ki so zaznamovana le z začetnimi črkami, se vržejo v koš. V „Kmetovalcu“ se pri vprašanju nikdar ne natisne vprašalčeve ime, ampak vedno le pričetne črke imena in kraja. Redno se v vsaki številki odgovori le na tista vprašanja, ki so prišla vsaj 4 dni pred izdajo lista; na poznejše došla vprašanja se odgovori v prihodnji številki. Kdor takoj želi odgovora na kako kmetijsko-gospodarsko vprašanje, mora priložiti znamko za odgovor. Na vprašanja, ki niso kmetijsko-gospodarska, se ne odgovarja v „Kmetovalcu“, ampak le pisмено, če je pisnu priložena 1 K v znamkah kot prispevek k družbenemu pokojninskemu zakladu. Zadnje zlasti velja za pravne odgovore, ki seveda morejo biti le splošne vsebine, kajti uredništvo ne more poznati vseh včasih zelo važnih okoliščin in zato za take odgovore ne prevzame nikakega jamstva.

Vprašanje 146. Po naših krajih sedaj ni druge govorice, kakor o vinskih cenah in o kaznih, ki so bile nekterim naložene, ker so vino predrago prodajali. Kdor ima še vino, se ga ne upa prodati po ceni, ki se mu ponuja, ker noče biti kaznovan. Res je vino drago, a tega se ne upošteva, da delavec niti po 5 K na dan ni bilo dobiti, če se jim ni dajalo veliko vina. Vprašam torej, ali je določena kaka cena za vino počim se sme prodajati, da se ne zapade kazni? (F. V. v D.)

Odgovor: Za vino ni razen na Primorskem in na Tirolskem nikjer v Avstro-Ogrski določena kaka maksimalna cena. Na Primorskem in na Tirolskem se je določila maksimalna cena na zahtevo vojne uprave, ki je del vinskega pridelka zasegla zase. Merodajni krogi teh dežel se na vso silo trudijo, da se uveljavi za tisto vino, ki ga ne dobi vojaška uprava, ista cena, kakor velja po drugih deželah. Maksimalna cena za vino na Primorskem in na Tirolskem je odločno prenizka. Sodišča so pa izrekla, da je vino neobhodno potrebna reč. Za vse take neobhodno potrebne reči niso določene maksimalne cene, toda po cesarski naredbi z dne 21. avgusta t. l. more vendarle sodišče vsakega kaznovati, ki zahteva za vino očitno čezmerno ceno, če je s to zahtevo izkoriščal izredne razmere, ki so vsled vojne nastale in ker spada vino med neobhodno potrebne reči. Kdor noče biti kaznovan po imenovani cesarski naredbi, sme torej za vino zahtevati samo primerno ceno. Kter a cena pa je za vino primerna? Kar naravnost kako številk povedati, ne gre, kajti pri vsakem vinogradniku so drugačne razmere in je zato za vsakega vinogradnika primerno ceno za vino šele izračunati. Tega pa seveda preprosti kmetovalec ne zna, tega tudi ni od njega zahtevati, ker še razumni in izobraženi lajki, ki niso veščaki, tega ne znajo in niti pojma nimajo o kmetijskih pridelovalnih stroških. Primerna cena vinu se izračuni na podlagi pridelovalnih stroškov, h katerim dovoli sodišče dodati 10 % čistega dobička. Kmetovalca postavljati v isto vrsto kakor obrtnika ali trgovca, pa ni pravično. Kmetovalec kapital je njegovo posestvo z vsemi pritliklinami; on to glavnico prevede le enkrat na leto in zato bi mu šlo le enkrat na leto pri prodanem pridelku 10 % dobička. Trgovci n. pr. pa na leto svoj tisočak večkrat prevede, recimo trikrat, šestkrat ali celo dvanajstkrat in sme vselej imeti 10 % čistega dobička. Vse, kar nam je v tem pogledu na srcu, ne smemo tiskati, ker se nam tega ne dovoli; velika bela lisa, ki jo najdete v zadnji številki „Kmetovalca“, prihaja odtod, ker smo pisali o upravičenih vinskih cenah tako, kakor nam velevala naše strokovno prepričanje, ki pa seveda za oblasti ni veljavno. Pa naj se pridelovalni stroški za vino računajo kakor hočejo, razmere pred vojno

v nikakem oziru niso veljavne; računati je z današnjimi dejanskimi razmerami in z draginjo, ki nima vzroka v pomanjkanju blaga, ampak v preobilici denarja, ki kroži med prebivalstvom. Le natančno preberite spis v zadnji številki našega lista pod naslovom »Z vojnim posojilom zatrem draginjo«; tam je posredno veliko povedanega, samo potruditi se morate tudi med vrstami brati. Naša družba in deželni odbor sta že zastavila vse svoje sile, da se zadeva reši v prid vinogradnikov; kot zadnji korak se pa name-rava ponižna prošnja do Najvišjega prestola, v kateri se bodo popisale vse okoliščine in se bo prosilo za dolenjske vinogradnike iste ugodnosti, ki jih uživajo vinogradniki v drugih deželah. Več Vam zaenkrat ne moremo in ne smemo odgovoriti.

Vprašanje 147. Ali je res pod kaznijo prepovedano prodati za vojne namene potrjenega konja z evidenčnim listom? (Fr. L. v H.)

Odgovor: To ni res in konji z evidenčnim listom se smejo svobodno prodajati pod pogoji, ki jih zakon določa. § 9. zakona z dne 21. novembra 1912, drž. zak. številka 235., ki urejuje nabore konj, takole slove: »Če preide konj v drugo posest (s temi besedami zakon jasno dovoli konja prodati), potem je evidenčni list tega konja istočasno s konjem izročiti novemu lastniku; s tem pridejo obveznosti, ki so po zakonu utemeljene, na novega lastnika. Dosedanji kakor novi lastnik sta dolžna oddajo, oziroma prejem konja prijaviti svojima županstvom. Ime in bivališče novega lastnika je od tega in od prejšnjega lastnika naznaniti.« Glasom § 12. napominjanega zakona pa more minister za deželno brambo prepovedati konje z evidenčnim listom prodati izven nabornega okraja. Kaka taka prepoved nam ni znana in če je tudi izšla, za Vas ne velja, kajti od Vas kupljeni konj je ostal v nabornem okraju, namreč v okolišu Vašega okrajnega glavarstva.

Vprašanje 148. Pri nas na Krasu in v Vipavski dolini so bili zadovoljni z uspehom škropljenja trt proti plesnobi s kalijevem hipermanganatom. Pisec v tržaški »Edinosti« z dne 3. t. m. morda ne ve, da je žveplanje ali škropljenje s hipermanganatom le tedaj uspešno, če vinograd ni zapleveljen. Kdor je imel pri nas in tudi v Tržaški okolici čist vinograd, je imel s hipermanganatom prav dober uspeh. Jaz sem videl v kakšnem slabem stanju je bila večina vinogradov okoli Trsta, zato pa tudi niso imeli uspeha. Ali bo imela kmetijska družba bodočo pomlad v zalogi kalijev hipermanganat, ktere ga se hočemo posluževati, kajti v vašem listu berem, da boste imeli drugo leto drugo sredstvo proti grozdnii plesnobi? (A. T. v K.)

Odgovor: Kmetijska družba bo tudi bodočo pomlad imela v zalogi kalijev hipermanganat, ker se je kolikortoliko dobro sponesel, kjer so ga prav rabili. Kjer pa grozdje zaradi sive gnilobe vsled deževja v mesecih avgustu in septembru močno gnije, tamkaj je ta hipermanganat edino uspešno sredstvo. Namesto žveplove moke, ki je drugo leto sploh ne bo, bo družba imela v zalogi natrijev tiosulfat, ki se utegne z ozirom na letošnje preskušnje dobro sponašati. Glede učinka je pa seveda veliko odvisno od kakovosti podnebja. Da je zapleveljenje vinograda škodljivo, ki učinek vsakega sredstva zmanjša, oziroma ga popolnoma zadušji, je za umnega vinogradnika nekaj samoobsebi umljivega.

Vprašanje 149. Kako zatrem v svinjakah kužilo od prasičje rdečice in ali je meso od prasičev, ki so zboleli za rdečico in so bili zaklani, užitno za ljudi? (M. Š. v O.)

Odgovor: Svinjake je po navodilih živinozdravnika temeljito razkužiti in je najbolj zanesljivo vse lesene dele

sežgati. Če niso tla iz betona, bo vsako razkuževanje zelo dvomljivo. Meso od takih prasičev, če so bili zaklani; ni človeškemu zdravju škodljivo, je torej užitno, zlasti če je prekuhan ali prepečen. Ko bi mestjani vedeli, koliko dragih klobas in salam povzijejo, ki so narejene iz mesa prasičev, ki so bili bolni za rdečico in so bili par minut prej zaklani, preden so imeli poginiti!

Vprašanje 150. Ščim najlaže odpravim mah raz travnikov, ali naj jih zagnojim ter s kakšnim in s katerim umetnim gnojilom? (D. K. v K.)

Odgovor: Mah rase na travnikih zato, ker ni zemlja prežračena, zato se tvorijo sirove sprsteninske kisline, ki ne dajo rasti žlahtnim travam, pač pa mahu, ki še ostanke manj občutljivih trav duši. Končno še mah več ne rase, ampak razni lišaji, ki naredo travnik popolnoma nerodoviten. Noben gnoj mahu ne zatre, ampak edinole prazračevanje, ki obstoji v vsakoletnem pomladanskem branjanju travnika.

Kmetijske novice.

Mešana krma za konje. Dosedaj sta se razdelila dva vagona te krme. Drugi vagon je bil tudi hitro oddan. Sedaj imamo dobiti še tretji vagon te krme, ki se je nakazal z Dunaja že meseca septembra. Iz tega se vidi, kako počasi se dobavijo krmila odzunaj. Mešano močno krmo dobivamo iz tvornice za krmila v Perneggu na Štajerskem, ki na naše ponovno dreganje še do danes ni mogla izvršiti naročila. V zadnjem času je promet zaprt, tako da tudi iz tega vzroka ne moremo priti do potrebne krme.

Deželno mesto za krmila. Stranke, ki so prejele nakazila za otrobi, blaga pa še ne, naj potrpijo, ker se blago zaradi ustavljenega železničnega prometa ne more doposlati. Sicer se pa stranke opozarjajo tudi na to, da je nakazana krmila treba tekom 14 dni odvzeti iz mlinov, sicer se bodo oddala drugim potrebnejšim občinam. Nekatere stranke, ozir. županstva še sedaj ne store potrebnih korakov za dobavo nakazanih otrobov, dasi dobe na dotičnih nakazilih potrebna navodila glede plačila in prejema blaga. Vnovič moramo povdarjati, da so nakazila za otrobi ravnotake vrednosti kakor »krušne karte«, so torej samo izkaznice, po katerih je imetnik take nakaznice upravičen, dobiti iz notri navedenega mlina otrobe. V gotovih slučajih jih dobi proti predplačilu, ki ga mora poslati »Gospodarski zvezi«, v nekaterih slučajih pa proti povzetju. Vse to je napisano na dotičnih nakaznicah in se je treba strankam točno po tem ravnati in takoj potrebro ukreniti.

Pojasnilo glede prometa s prasiči. Ker se razširjajo različne napačne govorice, da se bodo prasičerejem pobrali vsi prasiči ter se jim jih bo pustilo samo toliko, da bo vsak prasičerejec imel 6 kg masti za vsakega člana svoje družine, pojasnjuje se na podlagi informacije od merodajne strani, da se kaj takega ne namerava, kakor sploh ne zasilna rekvizicija, dokler se dobi dovolj prasičev potom prostovoljnega nakupa. Vsled tega lahko vsak prasičerejec kolje svoje prasiče za lastno uporabo. Preveč prasičev klati za lastno uporabo, pa bi itak ne bilo na mestu, in sicer glede na občno korist, kakortudi glede na lastno korist prasičerejca, ker se prasiči zelo lahko drago prodajo ter mora prasičerejec vendar imeti tudi nekaj denarja za svoje druge potrebe. Prasičerejci naj gledajo v svojo in ljudsko korist, da prasiče kolikor mogoče dobro zrede, da bo res kaj masti na razpolaganje.

Deželno mesto za krmila. Stranke se opozarjajo na to, da nastanejo v pošiljanju krmil lahko največje neprilike, ako se vreče točno ne vračajo, kajti tudi pri vrečah je nastalo danes veliko pomanjkanje. Dolžnost vsake stranke

je, da izposojene vreče kakor mogoče hitro vrne. Najboljše je, da se vreče takoj izpraznejo in nazaj pošljejo in če to ni mogoče, da se pošljejo vsaj v najkrajšem času, kajti sicer bi se mogla z vsakim zavlčevanjem in pridrževanjem vreč zaračunati višja obrabnina. Pomisliti je, da zastajajo vreče že v mlinu, ako nakazanega blaga takoj ne vzamemo, potem pa na poti in doma, če se promet zapira in če jih doma takoj ne izpraznimo. Če se vreče točno ne vračajo, se tudi blaga ne bo moglo točno in pravočasno dobavljati. Z vrečami je tudi špago vračati.

Družbene vesti.

*** Sožaljna in udanostna izjava c. kr. kmetijske družbe kranjske.** O priliki smrti Nj. Veličanstva presvitlega cesarja Franca Jožefa I. je bila deputacija c. kr. kmetijske družbe pri deželnemu predsedniku g. grofu Attems. Voditelj te deputacije je bil družbeni podpredsednik g. kanonik msgr. dr. Lampe, ki je prosil sporočiti na Najvišjem mestu v imenu kranjskih kmetovalcev, ki jih zastopa c. kr. kmetijska družba kranjska, najglobokeje sožalje, poudarjajoč, da ima kmetijska družba prav izredne vzroke tugovati nad izgubo velikega cesarja; družbo je namreč ustanovila pred 150. leti mati sedanje habsburške rodovine slavna cesarica Marija Terezija in je družba ter neposredno kranjsko kmetijstvo uživalo največje dobrote pod modro vladno nepozabnega umrlega cesarja. Obenem je deputacija prosila deželnega predsednika, predložiti pred Najvišje mesto novega cesarja Karola I. udanostno izjavo vsega kranjskega kmetijskega prebivalstva, ki ga zastopa kmetijska družba. Gosp. deželni predsednik je obljubil na Najvišjem mestu sporočiti od kmetijske družbe izrečeno sožalje in izjavo največje udanosti novemu cesarju Karolu I.

(Nadaljevanje Družb. vesti v inseratnem delu.)

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Seja glavnega odbora dne 11. decembra 1916.

Seji je predsedoval družbeni podpredsednik g. kanonik dr. E. Lampe, c. kr. deželno vladno je zastopal g. deželnovladni svetnik pl. Detela, deželni odbor namestnik deželnega glavarja v deželnem odboru g. dr. Lampe, navzoči so bili gospod podpredsednik prelat Kalan ter odborniki gg.: Dimnik, Hladnik, Mihelčič, Rohrman in ravnatelj Pirce.

Prvomestnik je konstatiral sklepčnost in otvoril sejo.

Najprej se je predsednik spominjal smrti Nj. Veličanstva presvitlega cesarja Franca Jožefa I., čegar izredno dolga in modra vlada bo označena v zgodovini Avstrije kot najsijajnejša doba. Nevenljive so zasluge rajnega cesarja in posebno mu mora biti hvaležno kmetijsko prebivalstvo, kajti za dobo njegovega vladanja je bil položen temelj vsemu kmetijskemu napredku. Če je danes kmetijski stan razmeroma tako dobrostojen, da more prenašati ogromna bremena sedanje divjajoče svetovne vojske, je to pač v prvi vrsti zasluga modre vlade cesarja, ki je tudi v tem pogledu položil temelj za srečno zmago. Istotako kakor je vse sloje naše slavne Avstrije prešinila neizmerna tuga vsled izgube svojega ljubega vladarja, istotako polni naša srca radost ob nastopu novega vladarja Nj. Veličanstva presvitlega cesarja Karola I., ki je takoj v pričetku svoje vlade prav posebno odlikoval slovenski

narod. Predsednik je sporočil glavnemu odboru, da se je v imenu družbe in kmetijskega prebivalstva, ki ga družba zastopa, podal k deželnemu predsedniku ter ga prosil, da na Najvišjem mestu sporoči sožalno izjavo kmetijske družbe o priliki smrti nepozabnega vladarja in udanostno izjavo presvitlemu novemu cesarju.

C. kr. kmetijska družba na Dunaju je ukrenila vse potrebne korake, da dobe vse glavne avstrijske kmetijske korporacije priliko, se po svojih odposlancih osebno pokloniti z udanostno izjavo Nj. Veličanstvu presvitlemu cesarju Karolu I. In je glavni odbor volil v to poslanstvo oba družbena podpredsednika g. kanonika dr. Evgena Lampeta in g. prelata Andreja Kalana ter družbenega ravnatelja Gustava Pirca.

Preden je prešel glavni odbor na razpravo točk dnevnega reda, se je predsednik spominjal od zadnje seje sem umrlega družbenega uda glavnega odbora g. barona Liechtenberga, ki je 4. oktobra t. l. umrl. Rajnik je bil 34 let zvesti ud kmetijske družbe in 17 let jako marljiv in delaven ud glavnega odbora. Vrhutega je bil rajni g. baron 17 let odbornik in 4 leta načelnikov namestnik družbenega samostojnega konjerejskega odseka. Družba in konjerejski odsek sta položila na rakev pokojnika venca v znak sožalja in predsedništvo je pokojnikovi gospe vdovi pismo izrazilo sožalje v imenu družbe. Predsednik je zaključil to svojo izjavo z željo, da družbeni glavni odbor kakortudi družba ohranijo blag spomin svojemu marljivemu sotrudniku.

Družbeni predsednik, kot zastopnik družbe v državnem aprovizacijskem odboru, v posvetovalnem odboru prometa z žitom ob vojni in centralne za krmila na Dunaju, je poročal o sejah teh velevažnih zastopov. V teh sejah do kakih določenih sklepov ni prišlo, kajti vsled ustanovitve državnega urada za prehranjevanje, kateremu stoji na čelu predsednik s pravicami, ki so skoraj večje kakor kakega ministra, se sedaj vse reorganizira in se skuša osredotočiti, kar je poprej spadalo v področje raznih ministrstev. Prvotna organizacija je bila zasnovana v domnevanju, da moderna vojna ne more dolgo trajati, toda izkušnje nam drugače kažejo in zato je treba marsikaj napačnega popraviti. Kar se je doslej zgodilo, je sicer lahko kritikovati, a pri vedno menjajočih razmerah in vsled dolgotrajnosti vojne, ni lahko vselej pravega zadeti. Kolikor je on mogel pomagati, mu je bila glavna naloga, spraviti interese kmetijstva v pravično razmerje z interesi konzumentov. Kmetovalci se vsekako morajo zavedati svojih dolžnosti, vendar se mora skrbeti, da se jim ohrani nadvse važna možnost, kmetijsko produkcijo vsaj na sedanjem višku vzdržati, če ne celo pomnožiti. Prav posebno se je predsednik zavzemal za enakomerno postopanje v vseh deželah po načelu, da so dolžne vse dežele v enaki meri nositi vojna bremena.

Preden so se vršile seje imenovanih državnih odborov za preskrbo prebivalstva z živili in za preskrbo kmetovalcev z gospodarskimi potrebščinami, so se sešli vsi zastopniki kmetijskega prebivalstva pri agrarni osrednji posvetovalnici na Dunaju, da so se pogovorili za skupni nastop. Pri tem sestanku se je izreklo soglasno obžalovanje, da prejšnja vlada ni dosegla v vseh zadevah po temeljnih zakonih določeno enakopravnost z Ogrsko, kjer se more prebivalstvo veliko lažje in bolje prehranjevati, kjer so cene za kmetijske pridelke veliko višje nego pri nas, dasi imajo ugodnejše produkcijske razmere in da zlasti Ogrska premovala skrbi za prehranjevanje mesta Dunaja, ki je bilo poprej najboljši odjemalec ogrskih pridelkov in vsled česar so sedaj manj rodovitne avstrijske kronovine silno obremenjene. Izrekla se je odločna želja vse sedaj poslujoče centrale za razne potrebščine temeljito preurediti in dati tudi pridelovalcem tisti vpliv, ki jim gre. Vse mline je rajonirati in odstraniti upravičene pritožbe glede oddaje močnih krmil, zlasti otrobov, katerim je določiti z ozirom na njih sedanjo majhno redilno vrednost primernejšo ceno napram tisti ceni za žito, ki za kmetovalca velja. Tožilo se je o razlikah pri cenah klavne živine v raznih deželah, o ceni in o oddaji krompirja ter o neenakem postopanju pri oddaji sene in slame, ki se vrhu vsega od strani vojne uprave na Ogrskem dražje plačujeta nego pri nas, dasi so bile tamkaj cene odnekaj veliko nižje. Izrazila se je nada, da

bodo cene za žito tudi po 15. decembru t. l. sedanje ostale, kajti plačevanje nižjih cen od tega dneva naprej je velika krivica za kmetovalce. Prav posebno se je zahtevala obramba kmetijskega stanu pred napadi v meščanskih listih, katerim je veliko dovoljena, dočim je skoraj vsak odgovor ali zagovor od strani kmetovalcev skoraj popolnoma onemogočen.

V aprovizacijskem odboru je zaliteval predsednik, da se z ozirom na podnebne razmere kranjske dežele ne določi le en termin za preskrbo z živili tiste letine, kajti žetev raznih pridelkov je na Kranjskem v zelo različnem času. Da bi se dajale nagrade tistim, ki na hektaru pridelajo več žita kakor je navadno, v kaki deželi, se ni smatralo za umestno, kajti ogromna večina kmetovalcev bi od tega ničesar ne imela, ampak le veleposestniki, ki delujejo z veliko obratno glavnico in s strokovno naobraženim uradnistvom. Pač so se pa vsi izrekli za zadostno pospeševanje produkcije, ki naj se ji da dovolj umetnih gnojil na razpolaganje. Vlada se nujno pozove, pravočasno vse ukreniti, da bodo kmetovalci mogli pomladi vse svoje polje dobro obdelati. Prav posebno je poskrbeti za zadostne množine semena. Misli naj se pa že sedaj na to, kako je urediti pouk v učiteljskih in na ljudskih šolah, da bo naše kmetijsko prebivalstvo bolje vzgojeno za svoj bodoči poklic, kajti brez strokovne naobrazbe se ni nadejati znatnega napredka v kmetijstvu.

Dva dni je trajalo posvetovanje zaradi cen za živino, mleko, sveže maslo, mast itd. Predsednik, kot družbeni zastopnik, je zahteval enake cene za živino v vseh deželah in povrnitev tiste škode, ki jo imajo nekatere dežele, ki oddajajo klavno živino vojni upravi ceneje kakor druge in kakor jih je določilo vojno ministrstvo. Samo za kranjsko deželo znaša ta škoda doslej že nad 12 milijonov kron. Zastopniki sudetskih dežel so bili proti temu predlogu, češ da imajo oni boljšo klavno živino in da so najboljši odjemalci za nepitano živino iz alpskih dežel. Ta ugovor ne velja, saj velja za sudetske dežele ista cena za žito kakor pri nas, kjer veliko dražje produciramo in sedaj naša klavna živina sploh ne prihaja v sudetske dežele; sicer se pa ne gre za višje cene vobče, ampak za enake cene pri enaki kakovosti. Tozadevno ni prišlo do nikakega končnega sklepa, in se je izvolil posebni pododbor, sestojč iz viteza Pantza, profesorja dr. Winklerja in poročevalca (družbenega podpredsednika dr. Lampeta), ki ima do prihodnje seje izdelati nove predloge. Zadeva je sedaj drugačna postala, ker je ustanovljen državni urad za prehrano, čegar predsednik stoji na stališču, da se cene ne smejo nikjer zvišati, ampak po možnosti povsod znižati. V vojnem ministrstvu, kjer so uveljavili enake cene za klavno živino v celi Avstriji in Ogrski, se pa izgovarjajo, da njih vpliv ne sega v območje posameznih armad, ki cene po svoje urejujejo.

Predsednik, kot ud aprovizacijskega odbora, je stavil predlog, da se tistim občinam, ki so morale nakupiti mast čez maksimalno ceno, jo dovoli prodati tako drago kakor njih stane, oziroma za premožnejše sloje tudi dražje, da jim bo mogoče z dobljenim dobičkom oddajati mast pod lastno ceno revnejšim slojem.

Tudi glede vina se je razpravljalo. Zastopniki Primorske so zahtevali, da se določi koliko vina morajo primorski vinogradniki oddati vojaštvu in da se za ostanek določi višja cena, ker je danes vino povsod dražje nego na Primorskem, ki itak vsled vojne največ trpi. Predsednik se je pridružil predlogom primorskih zastopnikov in je pri tej priliki povedal navzočim odbornikom, da sta kmetijska družba in deželni odbor zastavila vse sile, da se ustavi zasledovanje dolenskih vinogradnikov zaradi navijanja cen pri vinu, ker oni niso naredili sedaj običajne cene, ampak prekupci in zato niso deležni prestopka cesarske naredbe z dne 21. avgusta t. l. Justični minister si je glede tega že pustil predložiti tozadevne spise in poročilo, in za tiste, ki bodo pravoveljavno obsojeni, bo treba izposlovati pomiloščenja.

Glavni odbor je vzel predsednikovo poročilo odobrujoč in hvaležno za njegov trud na znanje. To poročilo je seveda objavljeno le v kratkem izvlečku, ker vsega se dandanes v javnosti ne sme povedati.

Glavni odbor je sklenil na račun V. vojnega posojila podpisati v imenu c. kr. kmetijske družbe 25.000 K in dati kot božično darilo c. kr. pešpolkomu štev. 17. in 97., c. kr. domobranskemu polku štev. 27., c. kr. črnovojniškemu polku št. 27., c. in kr. lovskima bataljonoma štev. 7. in 20. po 500 K. Poveljniki teh krdel se naprosijo, to družbeno darilo moštvo prijaviti, da bodo v bojni črti stoječi družbeni udje vedeli, da družba nanje misli in da ji tudi po vojni ostanejo zvesti, ko se bo šlo s pomočjo kmetijstva obnoviti gospodarsko moč kranjske dežele.

Družbeni tajnik je poročal kaj se je že vse pripravilo, da bo mogoče prihodnjo pomlad državno modro galico pravično in enakomerno razdeliti in kaj se je vse že nadobavilo za zatiranje grozdne plesnobe z ozirom na dejstvo, da prihodnje leto ne bo dobiti žveplove moke.

Odbornik g. župnik Hladnik je poročal, da se je v njegovem okraju moralo oddati več krompirja, nego ga ljudje za dom potrebujejo; mnogo ljudi ne bo imelo dovolj krompirja niti za prehrano, kaj šele za krmljenje in zato je predlagal, da družba poskrbi pomladi za semenski krompir, drugače se ga drugo leto sploh ne bo nič pridelalo. Družbeni tajnik je poročal, da je kmetijska družba že kupila na Ogrskem večjo množino semenskega krompirja, a še ni gotovo, če se bo smel z Ogrskega izvažati.

Odbornik g. župnik Hladnik je nadalje poročal, da na Dolenjskem ljudje niso imeli časa gozdne stelje napravljati, zato nastiljajo, sicer pičlo, s slamo, ki jo drugače za krmo porabljajo in posledica bo pomanjkanje slame, sena in krompirja, oziroma je že, da so kmetovalci prisiljeni odprodajati svojo živino. Deželna poslovalnica za klavno živino pa izbira le najboljše živali in ker ni nikakih semnje, ne morejo kmetovalci svoje živine prodati, da si je gotovo mnogo takih, ki bi radi na legak način prišli do živine za rejo. S to utemeljitvijo je poročevalec predlagal prositi deželno vlado, da se v zmislu tozadevne ministrske naredbe vendarle dovolijo v gotovih krajih semnji za živino za rejo. Predlog se je sprejel.

Glavni odbor je sklenil se nemudno potegniti na pristojnih mestih z vso silo, da se razveljavi edinole v kranjski deželi zapovedana rekvizicija svinjskih kož, ki se odnekad na Kranjskem rabijo za izdelovanje vrhnjega usnja in podplatov ter vprežne naprave, katero usnje je sedaj še edino, ki ga imajo naši kmetovalci na razpolaganje.

Za nove ude so se priglasili in jih je glavni odbor sprejel gg.: Fortuna Ivan, posestnik v Zatičini; Ravnik Josip, posestnik v Ospu; Novak Marija, posestnica v Ospu; Novak Peter, posestnik v Ospu; Krašovec Andrej, posestnik v Ospu; Krašovec Anton, posestnik v Ospu; Sirk Ivan, posestnik v Ljubljani; Porenta Anton, župnik v Hinjah; Novak Franciška, posestnica v Ospu; Vodopivec Anton, posestnik v Ospu; Novak Josip, posestnik v Ospu; Krašovec Franciška, posestnica v Ospu; Slavec Josip, posestnik v Ospu; Starc Josip, posestnik v Ospu; Krašovec Ivan, posestnik v Ospu; Ban Ludovik, posestnik v Ospu; Grahonja Ivan, posestnik v Ospu; Lokatel Ana, posestnica v Ospu; Klabjan Josip, posestnik v Ospu; Purger Mihael, posestnik v Gabrovici; Cugelj Francišek, posestnik na Viču; Žagar Avgust, posestnik v Gor. Kamenici; Podlipnik Josip, župnik na Selih; Šušteršič Ivan, posestnik v Ljubljani; More Emil, sodovičar v Hrušici; Stolcar Kristijan, železničar v Hrušici; Grčar Janez, posestnik v Dragomlju; Weiss Ivan, posestnik v Svibniku; Zajc Matija, posestnik v Dol. Paki; Špehar Anton, pos. v Dol. Paki; Cimerman Ivan, posestnik v Črnomlju; Schweiger Mihael, posestnik v Črnomlju; Kohanič Matija, pos. v Črnomlju; Schweiger Josip, posestnik v Loki; Rožič Ivan, posestnik v Loki; Sedlar Franc, posestnik v Rodinah; Štrk Josip, posestnik v Kočevju; Plut Matija, posestnik v Kočevju; Doktorič David, kurat v Gaberjah; Vodenik Josip, posestnik v Koprivniku; Dolar Neža, pos. v Polšniku; Humer Hinko, trgovec v Polšniku; Kastelic Ivan, pos. Dolgem Brdu; Resnik Marjeta, posestnica v Ravnah; Odlazek Marija, posestnica v Ravnah; Zore Ivan, posestnik v Petkovni; Barbič

Josip, posestnik v Šutni; Štefanič Ivan, posestnik v Znanovcu; Jankovič Francišek, posestnik v Zobjeku; Sršen Josip, posestnik na Stojanskem Vrh; Aštr Matija, posestnik na Stojanskem Vrh; Pešec Marija, posestnica na Stojanskem Vrh; Pešec Martin, pos. na Vinem Vrh; Golobič Neža, posestnica v Premagavcu; Dragozet Ivan, posestnik v Gadovi peči; Dragozet Pavel, posestnik v Gadovi peči.

V a b i l o

k občnemu zboru kmetijske podružnice v Novem mestu, v ponedeljek, dne 18. decembra t. l., ob dveh popoldne v gostilni g. Košaka v Novem mestu.

S P O R E D :

1. Poročilo o delovanju podružnice.
2. Poročilo o računih.
3. Predlogi za občni zbor v Ljubljani.
4. Volitev novega odbora.
5. Predlogi in nasveti.

Opomnja: Če bi ob določeni uri ne bilo navzočih zadostno število udov, se bo pol ure pozneje zborovalo z istim sporedom ob vsakem številu navzočih udov.

Podružnica c. kr. kmetijske družbe v Novem mestu, dne 2. decembra 1916.

V. Rohrman, načelnik.

V a b i l o

k občnemu zboru kmetijske podružnice v Šmartnem pri Litiji, v nedeljo, 31. decembra 1916, ob poltred popoldne v mali društveni dvorani.

S P O R E D :

1. Poročilo načelnika in tajnika.
2. Potrjenje računa za l. 1916.
3. Volitev načelnika in odbora.
4. Slučajnosti.

L. Hostnik, načelnik.

V a b i l o

k občnemu zboru kmet. podružnice v Sv. Križu pri Litiji, dne 26. decembra t. l., ob treh popoldne pri g. načelniku.

S P O R E D :

1. Poročilo načelnika.
2. Pregled računov za leto 1916.
3. Raznosterosti.

Občni zbor je sklepčen ob vsaki udeležbi.

Sv. Križ pri Litiji, dne 9. decembra 1916.

Jos. Oven, načelnik.

V a b i l o

k občnemu zboru kmet. podružnice v Begunjah (Gorenjsko), v torek, na sv. Štefana dan, 26. t. m., zjutraj po prvi sv. maši v šoli.

S P O R E D :

1. Nagovor.
2. Proračun za l. 1917. in računi za l. 1916.
3. Pobiranje udnine za l. 1917.
4. Slučajnosti.

Opomnja: Ako bi ob določeni uri ne bilo sklepčnosti, se vrši zborovanje 1/2 ure kasneje (ob 1/2 8. uri) ob vsaki udeležbi.

Kmet. podružnica v Begunjah (Gor.), dne 10. decembra 1916.

V. Zavrl.